

Lublin, 29 I 2015 r.

**Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Emilii Czepczyńskiej pt.
„Zakładanie, prowadzenie i likwidacja szkół w Polsce i Anglii”, napisanej
pod kierunkiem Pani prof. dr hab. Magdaleny Pyter, na Wydziale Prawa,
Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu
Lubelskiego Jana Pawła II, Lublin 2014, str. 266.**

Po zapoznaniu się z treścią rozprawy, stwierdzam, że:

- 1) Rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie zagadnienia naukowego
- 2) Autorka wykazała się wiedzą teoretyczną w dziedzinie prawa administracyjnego
- 3) Doktorantka potwierdziła posiadanie umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej

Oznacza to, że recenzowana praca doktorska odpowiada kryteriom określonym w przepisach ustawy z 2011 o zmianie ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 84 poz. 455 z późn. zm.). i upoważnia do wypowiedzenia się za dopuszczeniem Pani mgr Emilii Czepczyńskiej, po spełnieniu pozostałych ustawowych warunków, do publicznej dyskusji nad recenzowaną rozprawą.

Problematyka podjęta przez doktorantkę jest tematem ważnym i interesującym z punktu widzenia nauki prawa oraz z wielu względów istotnym dla społeczeństwa.

Zauważalne i ożywione w ostatnich latach dyskusje, mające miejsce w Polsce, uwypuklają m.in. problematykę jakości kształcenia fachowego i przygotowywania do pracy pedagogicznej nauczycieli, warunków funkcjonowania i finansowania szkół, ich powiązania z organami samorządu

terytorialnego, nadzoru pedagogicznego oraz ogólnej polityki państwa w zakresie oświaty i pozycji prawnej nauczycieli. Ponadto możliwość porównywania działalności szkół w Polsce ze szkołami w Anglii, choćby ze względu na dużą ilość młodzieży polskiej, korzystającej ze szkół na terenie Wielkiej Brytanii, stwarzają określone zapotrzebowanie na badanie a przede wszystkim porównywanie tych dwóch odrębnych systemów oświaty. Te m.in. względy, a także odczuwalny brak pogłębionych publikacji naukowych, w szczególności poświęconych prawu oświatowemu, upoważniają do stwierdzenia, że podjęcie się badań i napisanie rozprawy na temat porównania działania szkół w Polsce i Anglii, świadczy o określonej odwadze naukowej oraz umiejętności dotarcia do różnych, często mało dostępnych, informacji i materiałów.

Można zauważyć, że wybór tematu rozprawy nie był łatwy, choćby ze względu na jakby marginalne podejście autorów prawników do tematyki oświatowej, co nie stwarzało szerszego punktu wyjścia do pogłębionych dyskusji. Ponadto nowe wolnorynkowe podejście do zagadnień oświatowych, wykorzystywanie możliwości tworzenia i prowadzenia szkół przez osoby fizyczne, stowarzyszenia, fundacje czy inne osoby prawne, nie ułatwiają badań związanych ze szkolnictwem. Skupienie się na systemie istniejącym w Anglii, a nie innych rozwiązaniach istniejących np. w Szkocji czy Walii jest słuszne, chociażby ze względu na występujące znaczne różnice w przepisach poszczególnych częściach Wielkiej Brytanii oraz zaplanowaną wielkość rozprawy.

Wybrany temat rozprawy zdeteterminował metodę jej opracowania. Prawdłowo zastosowana została metoda dogmatyczna oparta o analizę aktów normatywnych oraz opis omawianych regulacji prawnych. Trafnie została zastosowana też metoda porównawcza, konieczna przy badaniu podobieństw i odmienności mających miejsce w poszczególnych państwach. Uzasadnione było też wykorzystanie metody historyczno-prawnej. Praca omawia przepisy

obowiązujące, ale trafne sięganie do przeszłości, w przypadku prawa polskiego do okresu międzywojennego, a prawa angielskiego nawet do końca XIX wieku, jest uzasadnione. Ukazywanie ewolucji przepisów, przyczyn zmian ułatwia zrozumienie rozwiązań aktualnych. Można stwierdzić, że Pani doktorantka prawidłowo stosowała metody badawcze.

Podstawowym celem pracy jest ukazanie podobieństw i różnic występujących w dwóch różnych systemach prawnych, anglosaskim i kontynentalnym, przy podkreśleniu różnic i podobieństw istniejących w prawie oświatowym polskim i angielskim. Zestawienie dwu płaszczyzn, uwypuklenie analogii i różnic podnosi wartość pracy, powoduje że rozprawa jest interesująca dla czytelnika. Ukazanie różnic i podobieństw oraz w określonym zakresie ich powstawania i przyczyn, ma duże znaczenie dla polskich rodzin osiedlonych w Anglii i polskich dzieci będących uczniami szkół angielskich.

Podstawa badawcza zasługuje na uznanie. W obszernym (189 w tym 55 w języku angielskim) wykazie aktów prawnych, na których oparto analizy i wnioski, znajdują się przede wszystkim ustawy, rozporządzenia oraz zarządzenia, okólniki i instrukcje. Wśród imponującej liczby aktów prawnych, angielskich i polskich, można wymienić m.in.: The Academies Act z 2010 roku; The Educations Acts z 1902, 1944, 1986, 1993, 1996, 2002, 2005 i 2011 roku; Ponadto warto wskazać: The Elementary Education Act z 1870, 1876, 1880, 1891 roku; The Education and Inspections Act z 2006; The Education Reform Act z 1988; The Education and Skills Act z 2008 oraz The Education z 2012 roku. Liczne akty prawne Autorka poddała wnikliwej analizie i umiejętnie wydobyła z ich treści argumenty niezbędne do tworzenia tez zawartych w rozprawie. Z informacji zawartych we wstępie można przeczytać że Doktorantka korzystała ze zbiorów Senate House Library oraz z elektronicznej bazy danych The National Archives, odbyła kwerendy biblioteczne w University of London, Bodleian Law Library, Manor Road w Oxfordzie, co świadczy że dobrze zna język angielski.

Wśród wykorzystanych polskich aktów prawnych wymienić można m.in. ustawę z 1991 roku o systemie oświaty, ustawę z 2009 roku o finansach publicznych, ustawę z 2003 roku o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, ustawę „Karta Nauczyciela” z 2006 r., ustawę z 1960 r. „Kodeks postępowania administracyjnego”. Zestaw orzeczeń (orzecznictwo sądów polskich 72, a angielskich 18) wyraźnie uzupełnia wykaz podstawowych aktów prawnych.

Wśród pozycji literatury (117 w tym 29 anglojęzycznych i 2 rosyjskich), choć ze względu na to, że problematyka poruszana w pracy dopiero od niedawna pozostaje w kręgu zainteresowań autorów prawników, jest ich w stosunku do wagi problemu bardzo mało, Doktorantka trafnie wykorzystała m.in. A. Balicki, M. Pyter, Prawo oświatowe, Warszawa 2011; D. Kurzyna-Chmiel, Podstawy prawne i organizacyjne oświaty. Prawo oświatowe w zarysie, Warszawa 2006; R. Armfelt, The Structure of English Education, London 1955.

Warsztat pracy jest prawidłowy, a przypisy są dobrze dobrane i właściwie uzupełniają wywody zawarte w treści rozprawy. Język pracy jest klarowny i zrozumiały nawet dla mniej przygotowanego czytelnika i umiejętnie omawia często trudne i złożone zagadnienia, nie obniżając poziomu rozważań.

Układ pracy jest logiczny i prawidłowy. Rozprawa składa się ze wstępu, czterech rozdziałów i zakończenia oraz bibliografii i zestawu źródeł.

W rozdziale I „Ujęcie historyczne systemu oświaty”, Autorka prezentuje rozwiązania prawne przyjmowane w przeszłości w Polsce i Anglii. Cezura wybrana przez Doktorantkę jest inna dla polskiego niż dla angielskiego systemu oświaty. Rozważania dotyczące Polski zaczynają się od 1918 roku a Anglii od 1870 roku, w którym ukazał się akt prawny dotyczący edukacji skierowanej do szerokich kręgów społeczeństwa. W zwięzły sposób została przedstawiona ewolucja przepisów prawnych dotyczących funkcjonowania szkół.

Rozdział II „Zakładanie i likwidacja szkół w Polsce i Anglii” składa się z podrozdziału o ogólnym charakterze, w którym zaprezentowana została

struktura obu systemów oświaty oraz trzech podrozdziałów poruszających problematykę tworzenia i kończenia działalności szkół. Ważną częścią rozprawy jest podrozdział 2.1 w którym Autorka przedstawia strukturę polskiego i angielskiego systemu oświaty. Na uznanie zasługuje podjęcie udanej próby kompleksowego omówienia wszystkich przewidzianych przez przepisy prawa typów i rodzajów placówek oświatowych w Polsce oraz szkół działających w Anglii. Mnogość rodzajów szkół angielskiego systemu oświaty utrudnia ich zaprezentowanie i należy tu podkreślić trud ich systematycznego omówienia przez Doktorantkę.

Rozdział III porusza zagadnienia prowadzenia szkół w Polsce. Autorka wyszczególnia cztery podrozdziały, w których przedstawia zadania i kompetencje organu prowadzącego szkołę, zadania stojące przed podmiotami zarządzającymi szkołami, problematykę nadzoru nad szkołami oraz źródła ich finansowania.

W rozdziale IV uwypuklono zagadnienia roli dyrektora, organów nadzoru i finansowania szkół w Anglii.

Wnioski końcowe zawarte w poszczególnych rozdziałach podsumowują rozważania w nich zawarte.

Czytając recenzowaną rozprawę można sformułować kilka uwag, które zachęcają do dyskusji. Czytelnik może się zastanowić dlaczego tytuł rozprawy uwypukla zagadnienia tworzenia i likwidacji szkół, choć mogą się one zmieścić w słowie użytym w tytule „prowadzenie” lub „funkcjonowanie” a tytuł pracy mógłby być krótszy i prostszy. Może też zastanawiać się dlaczego nie uwypuklono w tytule np. zagadnienia podporządkowania jednostkom samorządu terytorialnego czy finansowania szkół.

Można się również zastanawiać dlaczego Autorka zestawia rozwiązania polskie z systemem angielskim. Odpowiedź może być bardzo prosta, ale w pracy uzasadnienia tego trochę brak.

Można się zastanowić, dlaczego w zestawie literatury pominięty został dorobek cenionego znawcy prawa szkolnego i oświatowego prof. Janusza Homplewicza.

Czy można porównywać różne czasowo okresy systemu oświatowego w Polsce i w Anglii. Można zakładać, że nawet drobne i skrótowe wzmianki o poczynaniach w zakresie oświaty w Polsce przed utratą niepodległości, a są interesujące, a nawet w okresie zaborów, wzbogaciłyby rozprawę.

W pracy daje się trochę odczuć brak czasem wyraźniejszych twierdzeń i wniosków dotyczących analogii i różnic w prawie oświatowym Polski i Anglii oraz bliższego ukazania skąd one wynikają.

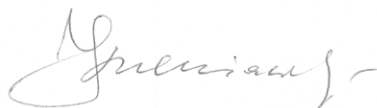
Omawiając pracę doktorską poświęconą szkolnictwu w Polsce i Anglii, warto dodać informację o omawianym w prasie wystąpieniu brytyjskiej minister edukacji Nicky Morgan na odbytym niedawno Światowym Forum Edukacji w Londynie skupiającym przedstawicieli z ponad 70 państw. W wystąpieniu znalazły się pozytywne oceny poziomu szkolnictwa polskiego, a przede wszystkim nastawienie na reformy zakładające, że wszyscy uczniowie zgłębiają podstawowe przedmioty bez względu na plany dalszego kształcenia się, zarówno akademickiego jak i zawodowego. Minister podkreśliła, że w badaniach PISA (Międzynarodowego Oceniania Umiejętności Uczniów), opublikowanych w grudniu 2013 roku, polscy 15-latkowie zwyciężyli Brytyjczyków we wszystkich kategoriach, w tym w matematyce, naukach przyrodniczych oraz czytaniu ze zrozumieniem. Zajęli jedno z czołowych miejsc w Unii Europejskiej, choć jeszcze w 2000 roku byli poniżej średniej. Minister Morgan dodała, że dzieci imigrantów (m.in. polskich) są z reguły bardziej pracowite i zdeterminowane od dzieci brytyjskich.

Pani Doktorantka wstrzymuje się od wyraźnych stwierdzeń jaki system jest lepszy, bardziej efektywny i skupia uwagę na porównaniu przepisów na podstawie których funkcjonuje szkolnictwo w obu krajach, zostawiając oceny specjalistom pedagogiki.

Kończąc uwagi recenzyjne nasuwające się w trakcie czytania rozprawy, można stwierdzić że praca reprezentuje wysoki poziom. Stanowi opracowanie nowe, rozwiązujące istotne zagadnienia naukowe, wypełnia określoną lukę w analizie ważnych dla teorii i praktyki problemów. Doktorantka wykazała się dobrą znajomością odnośnej literatury i przepisów oraz ich stosowania w praktyce, a także umiejętnością samodzielnego komentowania i stawiania godnych uwagi wniosków. Wykazała się dobrą znajomością teorii i przepisów prawa administracyjnego oraz w stosownej proporcji przepisów innych gałęzi prawa.

Poglądy zawarte w rozprawie oparte są na rzeczowej argumentacji. Metody zawarte w pracy są prawidłowe a baza materiałowa jest obszerna i trafnie dobrana. Autorka wykazała się umiejętnością dostrzegania ważnych i aktualnych zagadnień, stawiania sobie zadań oraz wyciągania własnych, prawidłowych wniosków. Postulaty zasługują na uwagę teoretyków i praktyków. Cała praca stwarza podstawę do pogłębionych dyskusji dotyczących funkcjonowania szkolnictwa.

Stwierdzam, że praca „Zakładanie, prowadzenie i likwidacja szkół w Polsce i Anglii” będąc studium dojrzałym merytorycznie, prawidłowym metodologicznie, charakteryzującym się sporym stopniem samodzielności i oryginalności, spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim przez obowiązujące przepisy i zasługuje aby być podstawą dopuszczenia Pani mgr Emilii Czepczyńskiej do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia naukowego doktora.

Prof. zw. dr hab. Jan Szreniawski